

Természeti örökségünk megőrzése és fenntartható hasznosítása

c. alprojekt az Erdőmérnöki Karon

A zöld egyetemnek számító Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karán több mint harminc éve folyik természetvédelmi témakörben célzott alap- és alkalmazott kutatás. A számos, azonban kisebb volumenű kutatómunka nem, vagy csak alig volt koordinálva, a kutatók és a tanszék/intézetek ezeket többnyire egymástól függetlenül végezték. Közben az oktatás területén is megerősödött a természetvédelem: 1991-ben posztgraduális természetvédelmi szakmérnöki szakot (ma természetiörökség-megőrzési szakirányú szak), 2003-ban graduális nappali természetvédelmi mérnöki főiskolai szakot (2006-tól BSc formában), 2007-ben graduális nappali és levelező MSc szakot, 2008-ban természetvédelmi PhD programot indítottunk, s folyamatban van a természetvédelmi mérnöktanár szakunk akkreditálása. A jelenlegi természetvédelmi mérnök képzésben a hazai öt intézmény között vezető szerepet töltünk be. A kari struktúrában – a természetvédelmi oktatás és kutatás fontosságát felismerve – önálló intézetet kapott ez a diszciplína. Az utóbbi években a több kisebb természetvédelmi témájú kutatás mellett átfogóbb, néhány nagyobb volumenű témát is művelhettünk, ahol a nagyobb projektek lebonyolításához több tapasztalatot szereztünk, ugyanakkor más intézményekkel, kutatóhelyekkel intenzív és termékeny kapcsolatot alakítottunk ki (pl. MTA ÖBKI, ELTE TTK, DE TTK, Magyar Természettudományi Múzeum, Savaria Múzeum, Lajta-Hanság Zrt., Magyar Dunakutató Állomás). Korábbi eredményeink, oktatási bázisunk, megfelelő

szervezeti hátterünk alapján elköteleztünk vagyunk arra, hogy a jelenleg folyó és a jövőbeli természetvédelmi kutatásokat integráljuk, vezető intézményként más intézményekkel a kutatásokban együttműködünk, a Nyugat-dunántúli régióban e téren meghatározó szerepet vállaljunk, átfogó kutatásaink eredményeivel a nemzeti park igazgatóságok és egyéb intézmények munkáját segítjük.

Ezen előzmények biztosítottak alapot ahhoz, hogy 2010-ben a Nyugat-magyarországi Egyetem által elnyert TÁMOP-pályázat öt alprojektje közül az egyik természetvédelmi témájú, mely a Természeti örökségünk megőrzése és fenntartható hasznosítása címet viseli. A két éves futamidejű pályázat keretében részben már korábban művelt témákat folytatunk, részben új kutatásokat állítottunk be.

A megvalósításban részt vevő intézmények a következők: NYME EMK Növénytan és Természetvédelmi Intézet (mint alprojektkoordinátor), Vadgazdálkodási és Gerinces Állattani Intézet, Erdőművelés és Erdővédelmi Intézet, Környezet- és Földtudományi Intézet, Erdővagyon-gazdálkodási Intézet, NYME SEK TMK Biológiai Intézet. A kutatási program partnerintézményei pedig a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság; Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság; Balatoni Nemzeti Park Igazgatóság; Savaria Múzeum, Szombathely; Bakony Természettudományi Múzeum, Zirc; Erdészeti Tudományos Intézet; Kiszálfa Erdőgazdaság Zrt.; Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt.; Szombathelyi Erdészeti Zrt.; Zalaerdő Zrt.; Bakonyerdő Zrt.; Laj-

ta-Hanság Zrt.; Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság; Magyar Dunakutató Állomás. A pályázattal az alábbi – eddig még megoldatlan feladatokból fakadó – célkitűzéseket fogjuk megvalósítani:

Alapkutatások terén:

- A Nyugat-dunántúli régió botanikai, zoológiai (védett/veszélyeztetett/ritka fajok) és víztani értékeinek felmérése, adatbázisba rendezése, térképi megjelenítése.
- A természetvédelem szempontjából kritikus inváziós növény-, állat- és gombafajok előfordulásainak vizsgálata, térképezése, az inváziót kiváltó okok elemzése.
- Természeteszerű életközösségek élőlénykapcsolatainak elemzése konzervációbiológiai aspektusból.

Alkalmazott kutatások terén:

- A napjainkban meghonosodó folyamatos erdőborításon alapuló erdőkezelések erdőművelési, erdővédelmi, erdőrendezési, jogi és ökonómiai vetületének vizsgálata, új eljárások kialakítása, monitoring felállítása.
- A természetvédelmi szempontból fontos száraz gyepek kezelési eljárásainak kidolgozása.
- Agrárterületeken megvalósítható természetvédelmi jellegű beavatkozások monitorozása.
- A Nyugat-dunántúli régióban található vizes élőhelyek rehabilitációs lehetőségeinek vizsgálata.
- A térséget érintő biológiai invázió kockázatelemzése.
- A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi értékelése, a változások rögzítése.
- Természetvédelmi értékelő módszerek kifejlesztése és a gyakorlatba való átültetése.

Témáinkat tíz részprojektbe osztottuk be, ezek rövid bemutatása az alábbi:

1. Erdőtermészetesség monitorozása erdeinkben, a természetvédelmi erdőkezelés és a természet közeli erdőgazdálkodás bio-indikátorainak kiválasztása és monitorozása, gyepek és vizes élőhelyek természetességi állapotának

- mérésére szolgáló értékelő módszer kifejlesztése (Részprojektvezető: Prof. Dr. Bartha Dénes DSc)
2. Spontán erdőszülő és cserjésedő területek természetvédelmi és erdészeti szerepének vizsgálata, hazánk kiemelkedő természeti értékét képviselő száraz gyepeinek fenntartási és rekonstrukciós lehetőségeinek vizsgálata, ritka/veszélyeztetett gyomnövényfajok aktív védelmének lehetőségei (Részprojektvezető: Dr. Csiszár Ágnes PhD)
 3. A magyarországi edényes flóra elterjedési adatbázisának fejlesztése (Részprojektvezető: Prof. Dr. Bartha Dénes DSc)
 4. Inváziós állat- és növényfajok: jelenlegi és potenciális fajok; kockázatelemzés és genetikai vizsgálatok az észak- és nyugat-dunántúli régió területén (Részprojektvezető: Prof. Dr. Lakatos Ferenc CSc – Dr. Csiszár Ágnes PhD)
 5. Szálaló és átalakító üzemmódú faállományok erdőművelési, erdőrendezési, faterméstani, jogi és ökonomiai kérdései, a szálaló és átalakító üzemmód hatása a nagyvad élőhely-használatára és táplálkozására, a folyamatos erdőborítás termőhelyi feltételei, a talajok biodiverzitása (Részprojektvezető: Dr. Schiberna Endre PhD – Prof. Dr. Náhlik András PhD)
 6. Az erdővédelem komplex rendszere: kölcsönhatások a gazdanövény – növényevő rovarok – természetes ellenségek kapcsolatain keresztül, védett és veszélyeztetett, illetve honos növényfajokon előforduló patogén gombák molekuláris hatásmechanismusai (Részprojektvezető: Prof. Dr. Lakatos Ferenc CSc)
 7. Védett és/vagy veszélyeztetett állat- és növényfajok populációgenetikai vizsgálata, védett rovarok & védett erdők (erdőrezervátum és Natura2000) (Részprojektvezető: Prof. Dr. Lakatos Ferenc CSc)
 8. A külszíni bányászat hatása a természeti környezetre (Részprojektvezető: Dr. Pájer József CSc)
 9. Mezei területek élővilágának és környezet-állapotának komplex vizsgálata (Részprojektvezető: Prof. Dr. Faragó Sándor DSc)
 10. Madárfajok ponttérképezése a Nyugat-Dunántúl régióban, vízimadár-állományvizsgálatok a Fertő és a Hanság térségében, szélérőműtelepek madárállományokra gyakorolt hatásának vizsgálata, erdei madárközösségek szukcessziójának vizsgálata a Soproni-hegység területén, nádasok szukcessziós változásainak madár-közösségekre gyakorolt hatásának vizsgálata, környezetváltozás és mikroevolúció monitorozása vonuló madaraknál, halfaunisztikai vizsgálatok a Fertő-tájon (Részprojektvezető: Prof. Dr. Faragó Sándor DSc)

lasza (Kossuth Kiadó), Természetvédelmi növénytan (Mezőgazda Kiadó), a Nyugat-Dunántúlon fészkelő madárfajok ponttérképes atlasza, a Lajta-projekt 20 évnyi eredményeit bemutató kötet, tanulmánykötet a szálaló és átalakító üzemmód ökonomiai jellemzőiről. De a „termékek” között olyan különlegesség is szerepel, mint az Őrségben létrehozott gyomrezervátum, a magyar flóra valamennyi edényes növényfajának hálótérképes adatbázisa, erdőtermészetesség és gyeptermezetesség értékelő módszerek, génkönyvtárak. Azzal a bizakodással zárjuk 2012. április 30-án az alprojektünket, hogy kutatási eredményeink nem csak a tudományt, hanem a gyakorlati természetvédelmet és az erdőgazdálkodást is szolgálják majd. Kutatásainkat a TÁMOP- 4.2.1/B-09/1/KONV-2010-0006 „Szellemi, szervezeti és K+F infrastruktúra fejlesztés a Nyugat-magyarországi Egyetemen” pályázat tette lehetővé.

Prof. Dr. Bartha Dénes
intézetigazgató egyetemi tanár,
alprojektvezető

A fent említett ún. Kutatóegyetemi program szakmai vezetőjeként legyen szabad néhány megjegyzést tennem a cikkhez kapcsolódóan. A projekt a 100 millió Ft-os önrésszel 2 milliárd Ft-ot biztosít egy rendkívül időszerű témakörben a Nyugat-magyarországi Egyetemen eddig végzett kutatások összefoglalásához, rendszerezéséhez és a projekt időtartama alatt született eredmények feldolgozásához, a következtetések levonásához. A kutatások az erdőgazdálkodás, az agrárium, az iparosodás és az urbanizáció természeti környezetünkre gyakorolt hatásainak vizsgálatára koncentrálnak. Ebből következik, hogy Természeti örökségünk megőrzése és fenntartható hasznosítása c. alprogram kulcsszerepet játszik a vizsgálódásainkban. A Kutatóegyetemi program jelentősen segítheti egyetemünk azon küldetésének megvalósulását, amely szerint minden

igyekezetünkkel azon vagyunk, hogy a Nyugat-Dunántúl régió társadalmi fejlődéséhez hozzájáruljunk. A kutatási projekt eddigi eredményei is igazolják, hogy a káros környezeti hatások: környezet-szennyező technológiák és urbanizációs törekvések gazdasági hátrányai is kimutathatók, és ezzel segítséget lehet nyújtani a döntéshozóknak a fenntartható fejlődés szempontjainak figyelembevételéhez. Ezúton is köszönöm Bartha Dénes professzor úrnak, az alprogram vezetőjének és a kutatásokban résztvevő kollégáknak, hogy szorgalmas és szakszerű munkájukkal nagyban hozzájárulnak a program sikeres megvalósulásához. Külön köszönöm a nagyszámú vállalat és intézmény közreműködését. Ez a közös munka nem csak a Nyugat-magyarországi Egyetemen felhalmozott szellemi tőke gyakorlati hasznosulását eredményezi, hanem számunkra

is számos információval szolgál, amely a tudományos tevékenységünk alapját képezheti a jövőben is.

Prof. Dr. Neményi Miklós
tudományos és külügyi rektorhelyettes,
a projekt szakmai vezetője
az MTA levelező tagja

TÁMOP - 4.2.1.B-09/1/KONV-2010-0006
Szellemi, szervezeti és K+F infrastruktúra
fejlesztés a Nyugat-magyarországi
Egyetemen

ÚJ SZÉCHENYI TERV

Nemzeti Fejlesztési Ügyműködés
www.uszschenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZAG MEGJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.